

Sumadinci! Z današnjim dnevom stopamo v 130. leto od one znamenite Svečnice, ko so se na tem mestu sestali naši predniki in se zakleli na življenje in smrt, da započno borbo proti vekovnim zatiralcem. Prvaki naroda, ki so se odločili, da prično z ustanovom, iz katerega je zaplanel neugasljiv požar, so v tem kraju kot vaši pradedje izbirali za svojega voditelja mojega pradedja Karadorda Petrovića. S tem se je pričela borba za veliko delo narodnega osvobodjenja in uedinjenja, ki je trajala, deloma plameneč deloma tleč, od tedaj pa vse do najnovejših dni. Ta borba, započeta skromno, toda pod zmajevsko roko Karadorda, je nosila v sebi že od samega početka osvobodilne težnje za vse neosvojene brate. Široki in epični zamah te naše borbe ni nikdar omagal, vedno se je težilo naprej kljub nevarnostim, ki so mogle uničiti tudi že ono, kar je bilo do tedaj pridobljeno. Polet je neodoljivo nosil Sumadijo, vedno budno in pripravljeno, kadarkoli jo je pozvala njena nacionalna osvobodilna in uedinjevalna vloga. Ona je vedno gojila nado v veliko nacionalno bodočnost in verovala v ustvaritev širokih nacionalnih idealov.

In dočakala je to ustvaritev. Naša borba, sklenjena in pričeta tu na tem mestu na Svečnici leta 1804., ki se je vodila za srbsko osvobodjenje in uedinjenje, je bila pretvorjena leta 1914. iz ožje srbske borbe v širšo jugoslovensko, ki se je s širino svojega zamaha in silo svojega poleta zlila v teku svetovne vojne in skupne napore vseh jugoslovenskih rodoljubov, kojih napori so bili na kraju kronani z uspehom z ustvarjenjem uedinjene velike in močne nam kraljevine Jugoslavije.

Ce je le nekaj resnice na našem pregovoru, da je lažje pridobiti, nego ohraniti, potem boste, o tem sem trdno prepričan, pri čuvanju jugoslovanske pridobitve zopet prednjačili vi, ki ste vedno prednjačili pri njihovem pridobivanju in boste odbili vse one udarce, ki bi bili zavestno ali nezavestno naprjeni proti njim. (Hočemo! hočemo! je odjeknilo po dvorani kot spontani odgovor Sumadincev.)

Ta skromni vaš spomenik naj bo opozorilo in opomin, skozi koliko krvavih bojev

je bilo treba iti od leta 1804. pa do končne ustvaritve jugoslovanskega narodnega in državnega edinstva. Ta šola pa naj bo tudi stalen in najboljši dokaz za to, s koliko enotnostjo in odločnostjo moramo čuvati naše edinstvo proti vsakomur, pa naj bi bil to kdorkoli. (Klici: Živel kralj! Živel edinstvo!)

Po tem pomembnem govoru Nj. Vel. kralja sta deklamirala še dva učenca domače šole prigodne pesmi. Nj. Vel. kralj se je z obema delj časa razgovarjal in ju vprašal, kaj želita postati, ko končata šolo. Eden je izjavil, da bi rad prišel na vojno akademijo. Nj. Vel. kralj mu je naročil, naj pove staršem, da se mu bo ta želja izpolnila. Ko bo končal osnovno šolo, naj ga o tem obvesti. Vsem dečkom, ki so deklamirali, je Nj. Vel. kralj poklonil zlatnike. Nj. Vel. kralj je pozval med kosilom k sebi celo vrsto seljakov in se z njimi razgovarjal o prilikah v njihovem kraju.

Popoldne se je Nj. Vel. kralj s svojim spremstvom med burnimi ovacijami množično vrnil v Beograd.

OSNOVNE ŠOLE V SKOPLJU

V letošnjem šolskem letu dobi Skopje dve novi šolski poslopji. V mesecu januarju je bila otvorjena osnovna šola »Cara Dušana«, ki je precej obširna. Vsa poslopja, pripadajoča šoli, pokrivajo kompleks od 3.568 m². Zidava te šole je stala 3.641.000 Din.

Na Vidovdan bo letos otvorjena osnovna šola »Dure Jakšića«.

Da se je odločila skopska občina zidati kar dve novi osnovni šoli, je vzrok v tem, da več sosednjih šolskih poslopjij ni ustrezalo higienskimi zahtevam. V Skopju je vsega 4.909 osnovnošolskih otrok. Na desni obali Vardarja je 2.417 otrok v petih šolah s 23 učilnicami, a na levi obali 2.493 otrok v 11 šolskih poslopjih s 53 učilnicami. Skoraj isto število otrok na desni obali Vardarja ima manj kot polovico učilnic nego isto število otrok na levi obali. Obe novi šoli sta torej namenjeni predvsem v to svrhu, da se zviša število učnih sob na desni Vardarjevi obali s številom onih na levi obali. Ti dve novi šoli bosta sprejeli vsega 1.200 otrok.

Inozemsko šolstvo in učiteljstvo

UTRAKVISTIČNE ŠOLE NA KOROŠKEM

V Avstriji živi še vedno nad 100.000 Slovencev in ta velika narodna manjšina premore na Koroškem vsega komaj 78 tako zvanih utrakvističnih šol, ki se spreminjajo polagoma v popolnoma nemške. Te šole so namenjene slovenski manjšini in je obiskovalo v letu 1931. na slovenskem ozemlju brez Celovca in Beljaka 11.500 slovenskih otrok. Na teh šolah se poučuje v slovenskem jeziku samo v prvih treh do štirih mesecih, toliko, da se učitelji sploh more z otroki sporazumeti. Računanje in petje pa se takoj že prvi dan, ko pride otrok v šolo, poučuje v nemškem jeziku. Na vseh 78 utrakvističnih šolah sta poučevala le dva učitelja slovenske narodnosti. Vsi drugi učitelji in učiteljice so Nemci. Od nemškega učiteljstva je imelo komaj 80 učnih oseb iz slovenske izpit in še ti so v šolskem letu 1930/31. bili tako razporejeni, da na 30 utrakvističnih šolah z 2228 slovenskimi učenci sploh ni bilo nobene učne osebe, ki bi imela izpit in sposobnost za pouk v slovensčini. Učitelji na utrakvističnih šolah učijo po nekem določenem sistemu slovenske otroke samo gotiče, ne pa latinice in jim s tem onemogočajo, da bi mogli brati slovenske knjige. Vsako leto doseže učiteljstvo pretvoritev nekaterih utrakvističnih šol v popolnoma nemške. Tako je bilo na Koroškem 1. marca 1930. še 80 utrakvističnih šol s 189 razredi, leta 1931/32. pa samo 78 s 186 razredi. V slovenskem ozemlju Koroške je Avstrija ustanovila 27 nemških šol z 79 razredi za 1516 nemških otrok. Te šole se nahajajo na slovenskem ozemlju brez Celovca in Beljaka in ti tako zveni nemški otroci so večina slovenskega pokolenja in stanujejo po trgih. Te utrakvistične šole, ustanovljene zgolj v germanizatorične svrhe, vršijo to funkcijo že preko 40 let. Slovenski manjšini so te šole v največjo škodo.

Najjasnejši dokaz, da so vse utrakvistične šole na Koroškem zgolj instrument germanizacije, ne pa kake manjšinske slovenske šole, kaže postopanje nemškega društva »Schulverein-Südmark«. Po plebiscitu je to društvo v slovenskem ozemlju na Koroškem sezidalo troje šol in sicer Rosegerjevo šolo v Vodičji vasi, Kernstock šolo v Ljubelju in Südmark šolo v Področici. Vse tri šole so utrakvistične in se upravljajo do pičice po šolskem načrtu, kakor ostale utrakvistične za Slovence določene šole. V šolskem letu 1928/1929. je obiskovalo šolo v Področici 75% slovenskih in 25% nemških otrok, šolo v Vodičji vasi 86% slovenskih in 14% nemških otrok, šolo v Ljubelju pa 100% slovenskih otrok. Podpredsednik društva Schulverein-Südmark dr. Barta je v svojem predavanju v dunajskem radiju dne 26. maja 1932. nad vse hvalil utrakvistične šole na Koroškem in se je dne 11. in 12. junija 1932. v Klosterneuburgu na običnem zboru društva izjavil, da se morajo utrakvistične šole na Koroškem v interesu nemštva ohraniti. Šole pa, ki so v interesu nemštva ne morejo biti šole za slovensko manjšino na Koroškem.

USTANAVLJANJE NOVIH ŠOL V JULIJSKI KRAJINI

Poleg prosvetnih oblasti deluje v Julijski Krajini tudi več italijanskih šolskih družb. Društvo »Dante Alighieri« deli šolski mladini podpore v raznih oblikah. Za ustanavljanje

novih šol, predvsem v onih krajih, kjer nimajo državnih šol, skrbita družbi »Italia Redenta« in pa »Umanitaria«. Zadnja se bavi predvsem z ustanavljanjem posebnih tečajev za učenje italijanščine. V manjših krajih, kjer ni državnih šol, ustanavlja »Umanitaria« svoje šole.

Šole, ustanovljene po raznih šolskih družbah, imajo še posebno nalogo, vzgajati otroke še bolj v fašističnem duhu nego državne. S tem hočejo pač asimilirati jugoslovanske otroke, kajti le tem so namenjene šole omejenih šolskih družb.

V zadnjem času je ustanovila »Umanitaria« svoje šole v Lazah pri Senožečah, v Stomažu, Velikih Zabljah, Skriljah in drugih krajih. Ob otvoritvah takih šol se vršijo navadno velike fašistične slavnosti, ki jim mora prisostvovati tudi naše ljudstvo.

Štanovska organizacija JUU iz društev:

VABILA:

= JUU SRESKO DRUŠTVO v ŽUŽEMBERKU bo zborovalo v soboto dne 4. marca t. l. ob 10. dopoldne v Žužemberku.

Dnevni red: 1. Tekoče zadeve. 2. Dvor nekdanj in sedaj. Predava tov. Dequal. 3. Vpliv sedanjega časa na mladino in vzgojo. (Tov. Zumer.) 4. O Jadranski straži. (Viktor Pirnat.) — Prinesite s seboj spreminjavalne predloge k učnemu načrtu za higieno! — Odbor.

= JUU SRESKO DRUŠTVO v LAŠKEM bo zborovalo v običajnim dnevnim redom v soboto 4. marca 1933. ob 9. uri dopoldne v šoli v Zidanem mostu. Na tem zborovanju se bodo obravnavale važne stanovske zadeve, zato se pričakuje polnoštevilna udeležba. Odbor.

= JUU SRESKO UČITELJSKO DRUŠTVO ZA SREZ DOLNJO LENDAVO bo zborovalo dne 4. marca t. l. v prostorih osnovne šole v Dol. Lendavi. Začetek ob 9. uri. — Referiral bo tovariš Ciril Drekonja.

= SRESKO UČITELJSKO DRUŠTVO MARIBOR LEVI BREG zboruje v soboto 4. marca t. l. ob pol 10. uri predp. v dvorani Nabavljalne zadrage v Mariboru. Razen običajnih točk je na sporedu zgodovinsko predavanje priznanega mariborskega zgodovinarja ter razprava o predlogih glede povzdige sodelovanja in zanimanja vseh članov (-ic) za naša zborovanja, kakor smo to zadnjič sklenili. Predloge pošljite do 28. febr. podpisane predsedniku. Ob 9. uri že naj pridejo k seji člani upravnega in nadzornega odbora. Članarinski dolžniki, hitite poravnati dolgeve, postni čas — čas spokorjenja je tu! Tovariši, tovarišice, apeliram na Vašo polnoštevilno in točno udeležbo; saj je baš v teh — neprijetnih razočaranj polnih dneh — potrebno, da se iščemo in najdemo ter po iskrenem in preudarnem razpravljanju tolikih neprijetnosti tudi — znajdemo! Tovariške pozdrave! Vauda Mirko, t. č. preds.

NA DELO ZA NAŠE DOMOVE! VSA NAROČILA POTOM UGP.

POROCILA:

+ JUU SRESKO DRUŠTVO V KAMNIKU je zborovalo 11. februarja 1933. v Domžalah. Zborovanja se je udeležil tudi predsednik sekcije tov. Dimnik.

Prva točka dnevnega reda je bila nadaljevanje predavanja tov. Horna »O volji«. — Že zadnjič smo slišali, da volja obstoji in se pojavlja v odločitvah. Kaj more biti motiv v odločitvah? Vrednota. Tako je pri odraslih in pri otrocih. Vzgoja ne more iti preko motivov. Življenje samo je motiv in vzgoja se mora ozirati na motive. Mnogokrat vzgoja greši. Ni vsak motiv v vsakem trenutku za vsakega. Vsebina motivov je vrednota, ta je objektivna in subjektivna. Otrokova subjektivna vrednota je v stalnem nasprotju z objektivno vrednoto. Subjektivna vrednota naj se spoji z objektivno vrednoto, subjektivna volja z objektivno in to je naloga vzgoje. Naša volja se časih odloči za nižjo vrednoto, motiv pa je lahko višje vrednote. Motivi morajo biti pametni in uporabljivi. Tudi osamljeni ne smejo biti, ampak združeni v komplekse. Motive moramo vezati na razum, spomin, čustva, zlasti pa na doživljanje. Kompleksi nastanejo po razumevanju. Ta namen ima moderna šola, zato ima kompleksni pouk. Mladini je treba vcepiti take motive, ki so ji za življenje potrebni. Smisel moderne šole naj bi razmišljali in razglabljali. Kdor hoče vzgojiti druge, mora spoznavati sam sebe in odstraniti napake, ki izvirajo iz motivov.

Za zanimiv referat se je tov. Hornu zahvalil tov. predsednik. Nato so se prebrali došli dopisi. V zaščitni odbor se na predlog tov. Ostanka izvolijo sledeči tovariši: Arrigler Anton, Hrovat Ivo in Mayer Julij.

Tov. predsednik je prosil predsednika sekcije tov. Dimnika, naj sekcija v imenu vseh društev prosi gledališko upravo za polovično vstopnino pri gledaliških predstavah.

Odbor je prosil avto-podjetje »Peregrin« in »Bistra«, da bi učiteljstvo plačevalo le polovično vožnjo na avtobusih. Avto-podjetje »Peregrin« v Kamniku je tej prošnji ugodilo in ima učiteljstvo na progi, kjer vozi to podjetje, polovično vožnjo.

Tov. Tiran v Ljubčini pri Celju je spisal igro za odrasle »Razbojnik Gazaja«, katero tov. predsednik priporoča.

Nato je poročal predsednik sekcije tov. Dimnik o organizacijskih zadevah in o splošnem položaju z ozirom na šolstvo. Podal je izčrno poročilo o mariborski spomenici in o spomenici, ki jo je predložil izvršni odbor ministru prosvete. Svoje izredno zanimivo poročilo je zaključil, da je naš stanovski in šolski interes le v skupnosti in edinstvu!

Prihodnje zborovanje bo v mesecu marcu. Kraj in dan bo določil odbor.

Arrigler Anton, s. r., Gizela Ušeničnik, s. r., predsednik. tajnica.

+ JUU SRESKO DRUŠTVO LJUBLJANA okolica — ZAH DEL je zborovalo dne 21. jan. 1933. v Ljubljani.

Zborovanja se je udeležilo 97 članov.

Sprejeta je bila ta-le resolucija: Odborjamo »Spomenico« predsedniškega zbora JUU za dravsko banovino ter prosimo sekcijo, da tudi v bodoče odločno zastopa koristi učiteljstva, kakor jih je doslej in vztraja pri svojih pravičnih zahtevah.

V svojem poročilu je predsednik izrazil željo, da bi šolski radio menjaval dneve, tako da bi mogle poslušati program tudi tiste šole, za katere torej in petek nista prikladna dneva. Poudaril je, da je treba z veseljem pozdraviti nove knjige, ki jih je priredil tovariš Polak za zemljepisni in zgodovinski pouk.

Stalnega dopisnika za stanovski list zbor ni imenoval, češ da naj vsak sam objavi, kar je objave vredno.

Na zborovanju je predaval dr. Stanko Gogala o kultiviranju človeka. Člani so predavanje poslušali z največjim zanimanjem.

Po predavanju je poročal tov. predsednik o učnem načrtu za višjo narodno šolo. Odborjaval je smernice, ki jih je predložil prosvetnemu svetu v Beogradu tovariš I. Dimnik.

Obžaloval je napade na učiteljstvo, ki jih je priobčila »Gruda«.

Člani so odobrili odborov predlog, naj se učni načrti uvedejo najprej po šolah za tri leta poskusno, potem pa prilagode za posamezne tipe šol.

Pravnega konzulenta so člani odklonili. Sprejeti so bili tile predlogi:

1. Prosimo sekcijo, da bi učiteljstvo izposlovala polovično vstopnino za gledališke predstave.

2. Iznova naj se določijo za pouka prosti tisti dnevi, ki jih je šolska uprava pravkar ukinila, ako so v skladu s šolskim zakonom in odloki prosv. ministrstva.

3. Pri društvu naj se ustanovi vrtnarski odsek.

Zdravko Mikuz, s. r. Lenarčič Ana, s. r. predsednik. tajnica.

JUU — SRESKO DRUŠTVO MURSKA SOBOTA je zborovalo v Murski Soboti ob 65% udeležbi dne 14. januarja 1933.

Tov. podpredsednik je otvoril zborovanje, ugotovil z veseljem, da so se naše stanovske vrste od zadnjega zborovanja pomnožile za 5 članov odnosno članic našega društva. Spominjal se je nato usode našega društvenega predsednika tov. Gabrijelčiča, ki je bil upokojen s 25 službenimi leti, da se ne le učiteljstvo, marveč vsakdo, ki tov. Gabrijelčiča pozna, vprašuje po vzrokih. Storjenj so bili vsi koraki in zastavljeni vsi vplivi, da se ta zadeva razčisti in vrne tov. Gabrijelčič v službo.

Precitani in sprejeti je bil zapisnik zadnjega zborovanja. Tov. tajnik je nato poročal o dopisih in podal kratko situacijsko poročilo, iz katerega je bilo razvidno, da je

stopil tako pri sekciji kot pri našem sreskem društvu v ospredje problem zaštite članstva v zmislu čl. 3. pravil Jugoslovanskega učit. združenja. V debato je posegel tov. Štubel.

Tov. blagajnik je poročal o nepopolnem stanju društvene blagajne. Sprejet je soglasen sklep, da se vse stare dolžnike preda dne 10. februarja sodišču, ako ne začnejo vsaj do 1. februarja odplačevati svoj dolg društvu najmanj v mesečnih obrokih po 100 Din.

Tov. Hočevar, ki je bil dolga leta sem eden glavnih stebrov našega sreskega učit. društva, je prišel iz Maribora med nas s prav lepim predavanjem »O moralnih vrednotah naše stanovske organizacije«. Tov. Žejnova je zanimivo referirala o modernih ročnih delih v lesu, usnju, kovini in steklu. Predavanje je podprla z razkazovanjem prav umetniških izdelkov. Sprejet je bil sklep, da sresko učit. društvo v Murski Soboti, izrabljajoč veliko poštvalnost tov. Žejnove, priredi spomlad pod njenim vodstvom tečaj za omenjena ročna dela. Priglasilo se je 29 tovarišic in tovarišev, ki bi ga obiskovali. Čas in druge podrobnosti se določijo na prihodnjem zborovanju.

Tov. nadzornik je seznanil članstvo s konceptom učnega načrta za osnovno šolo, poročal o predlogih za grupacijo učne snovi z ozirom na posamezne tipe šol od enorazrednice do osemrazrednice. Podal je svoje misljenje o spajanju teh šol. let pri nižje organiziranih šolah. Sledila je prav živahna debata, v katero so posegli še tov. Antauer, Kramberger, Sreš, Deškovič, Štubel, Hočevar, Šavli. Učni načrt za osnovno šolo bo popolnoma sprejemljiv, ako se bo po predlogih sekcije za dravsko banovino diferencirala in grupirala v njem snov z ozirom na različne vrste šol ter ako bo dana možnost učiteljstvu, da pri sestavi podrobnega učnega načrta po principu domorodnosti upošteva krajevne razmere in potrebe ter individualnost učenca.

Tov. nadzornik je reasumiral nekatere hibe uradnega poslovanja šol, upraviteljev. Tov. Hočevar je živo naslikal položaj mladih tovarišev, ki zamažajo čakačo že toliko časa na službo.

Sprejete so bile naslednje resolucije:

1. JUU sresko društvo v Murski Soboti, zbrano dne 14. januarja 1933. na zborovanju v Murski Soboti, najodločneje obsoja pozivku rušitve državnega edinstva nekaterih bivših politikov. Prav tako energično zavrača gonjo jugoslovanskega episkopata proti SKJ, v katerega duhu deluje že od nekdanj učiteljstvo za državno in narodno edinstvo. Živel kralj! Živela Jugoslavija!

2. JUU sresko društvo Murska Sobota se popolnoma strinja z resolucijo odbora, sestavljenega na seji dne 22. decembra 1932. v zadevi upokojitve tov. Fr. Gabrijelčiča.

3. Učiteljem, ki so bili premeščeni že pred enim letom in več na nekatere šole v tuk. srezu in so se tudi takoj javili na novih službenih mestih, naj se izdajo dekreti o premeštitvah.

4. Spricho dejstva, da je danes brez kruha v dravski banovini nad 500 mladih učiteljev in učiteljic, je treba preiti od dobrih sklepov k dejstvu in nujni pomoči. Naj vsi tovariši s polnimi službenimi leti iz kolegialnosti zaprosijo za pokoj, ker je to njih moralna in socialna dolžnost. Izgovor, da bi radi še nadalje posvečali svoje moči, podprte z dolgoletnimi izkušnjami, narodu, je prazen, kajti polje narodne prosvete je tudi izven šole takšno prostrano, da najdejo na njem dovolj in preveč dela vsi upokojeni tovariši.

Na drugi način se plačujejo iz kreditov za osnovnošolsko učiteljstvo osebe, ki so dodeljene različnim korporacijam in katerih delo nima s šolo nikake zveze. JUU naj stori vse korake, da ti uradniki obremenijo kredite odgovarjajočih ministrstev, na njih izpraznena mesta pa naj še nastavijo učitelji novinci.

5. Pri centralni upravi, sekciji in sreskih društvih JUU naj se uvede točna in trajna evidenca vseh tovarišev, ki so kdaj izdali in izdajajo naše stanovske interese. Iz moralnih razlogov smo se dolžni čuvati zlasti madeža denuncianstva. Iz stanovske organizacije naj se izločijo vsi spletkarji in denuncianti, katerim naj JUU za vselej odtegne vsako zaščito.

6. Sekcija za dravsko banovino naj napravi red pri upravi listov JUU, ker novo, prijavljeni člani vobče ne dobivajo ali pa z veliko zamudo prejema »Učit. tovariša« in »Popotnika«.

7. »Prosvetni glasnik« naj se redno pošilja šolam tuk. sreza ali pa naj se ukine njega obvezna naročitev.

Antauer Evgen, A. Šavli, podpredsednik. tajnik.

+ JUU — SRESKO DRUŠTVO SV. LENART V SLOV. GORICAH je zborovalo 21. jan. t. l. pri Sv. Lenartu v Slov. goricah:

Včlanjenih 45, navzočih 25 t. j. 54%.

Pred zborovanjem je hospitalno učiteljstvo v 4. razr. osn. šole pri tov. Roglu. Podal nam je dobro posrečeno sliko strnjenege pouka z delovno enoto »Prometna sredstva«. V debato so posegli tov. Stuhec, Golež in Rogl. Pri tej priliki se je izrekla želja, da bi v kratkem hospitalni pri kakih tovarišici. Sklenilo se je meseca maja zborovati pri Sv. Jurju, kjer bo zborovanje združeno s hospitacijo.

Po hospitaciji je otvoril predsednik zborovanje z običajnim pozdravom na navzoče. Uvodoma se spominja umrlega tov. in blyšega člana tukajšnjega društva Alojza Kristla, upok. učit. pri Sv. Barbari ter izreka tovarišici Jautovi v imenu društva sožalje povodom izgube očeta. Za tem je predsednik obširno poročal o preds. zboru v Mariboru dne 6. 11. 1932. ter zlasti pojasnjeval sprejeto »Spomenico«. Navzoči so vzeli poročila odobrajte na znanje. Glede »Spomenice« je bila sprejeta